

รูปแบบการพัฒนาอาชีพเกษตรกรผสมผสานวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

The Model of the Career Development in the Integrated Farming System for Lifestyle of New Model Farmers in Nakhon Si Thammarat Province

เสาวณีย์ เล็กบางพง^{1*}, อีรพงศ์ มนต์แก้ว², นลินทิพย์ พูลนวล¹, เสาวลักษณ์ ศรีปลอด¹

Saowanee Lekbangpong, Teerapong Monkaew, Nalintip Pulnual, Saowalak Sriplod

¹ หลักสูตรเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชน คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จังหวัดพัทลุง 93210

² สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

¹ Agricultural Technology and Community Development, Faculty of Technology Community Development, Thaksin University Phatthalung Campus, Phatthalung 93210 Thailand

² Nakhon Si Thammarat Provincial Agriculture Office, Nakhon Si Thammarat 80000 Thailand

*Corresponding author E-mail: Lekbangpong04@gmail.com

(Received: March 31 2022; Revised: May 24 2022; Accepted: June 7 2022)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพเกษตรกรผสมผสานวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบในจังหวัดนครศรีธรรมราช การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบผสมผสานได้รับการคัดเลือกให้เป็น Young Smart Farmer ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 ราย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานมีหลักการสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสอดคล้องกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืน 2) หลักคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรแบบผสมผสานสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง คือ มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง ปฏิบัติตนสอดคล้องกับเงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม 3) การพัฒนาอาชีพมีการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเชิงเดี่ยวเป็นการทำเกษตรผสมผสาน โดยการนำความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยี มาปรับใช้และพัฒนาต่อยอดเพิ่มมากขึ้น 4) อุปสรรคและความสำเร็จ พบว่า เกษตรกรประสบปัญหาเรื่องแรงงาน เงินทุน และราคาผลผลิต และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ความมุ่งมั่นอดทน ความเพียรและการเรียนรู้การทำเกษตรกรรมด้วยรูปแบบของตนเอง 5) แนวทางการแนะอาชีพแก่บุตรหลาน พบว่า มีแนวคิดในการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ โดยการเปิดสวนเกษตรของตนเป็นศูนย์การเรียนรู้การทำเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้ผู้ที่สนใจอยากศึกษาเข้ามาศึกษาเรียนรู้

คำสำคัญ : รูปแบบ, การพัฒนาอาชีพ, เกษตรผสมผสาน, เกษตรกรรุ่นใหม่

Abstract

This research objective was to study a model of career development in the integrated farming system for the lifestyles of new model farmer in Nakhon Si Thammarat Province. The sample selected by using purposive sampling was 5 farmers, who cultivated the integrated farming and were designated as models “Young Smart Farmer” of Nakhon Si Thammarat Province. The research instrument used was in-depth interviews. The results were as follows: 1) the model of integrated farming was related to the Sufficiency Economy Philosophy coupled with the sustainable agricultural system, 2) the concepts and lifestyles of farmers doing the integrated farming system were associated with the Sufficiency Economy Philosophy; for instance, sufficiency lifestyles with modesty, rationality, and self-immunity, as well as behaving in accordance with conditions of knowledge and morality, 3) the career development changed from monoculture to integrated farming by applying knowledge, experiences, and technology for further development, 4) in term of obstacles and success, the farmer faced to problems of labor, finance, and product price; on contrary, factors affected to success were determination, patience, and self-learning in their own farming styles, and 5) the career guidelines for next-generation focused on promoting learning by opening their own agricultural plantations as a learning center of integrated framing for visitors who are interested to visit and learn.

Keywords : Model, Career Development, Integrated Farming, Young Smart Farmer

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตั้งอยู่บนดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านหลายสาย มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เหมาะสมแก่การผลิตปัจจัยสำคัญของการดำรงชีพในด้านอาหารการกินต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นอาชีพหลักของประชาชนชาวไทยเป็นการทำเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ในปัจจุบันความยากจนเกิดจากความไม่แน่นอนของราคาพืชผลทางการเกษตร นอกจากนี้สัดส่วนแรงงานภาคเกษตรที่มีอายุเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น จำนวนแรงงานคนรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรหรือเลือกประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีจำนวนลดลง แรงงานภาคการเกษตรมีการเคลื่อนย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรมและแรงงานภาคการเกษตรที่มีอยู่ในปัจจุบันเริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมากขึ้น รวมทั้งการขาดสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานมีรายได้ไม่แน่นอน เป็นงานหนักและลำบาก ทำให้คนรุ่นใหม่ขาดแรงจูงใจในการเข้าสู่ภาคการเกษตร ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรเกิดขึ้น (สายสกุล พงมูล, 2563) รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรทุกคนได้รับการพัฒนาเป็นเกษตรกรที่มีความพร้อมรับกับสถานการณ์ด้านการเกษตรที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรไทยมีความพร้อม มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพการเกษตร ต้องการเพิ่มแรงงานภาคการเกษตร ปรับเปลี่ยนทัศนคติให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ มองว่า การทำงานภาคการเกษตรกรรมสามารถมีรายได้สม่ำเสมอ และมีความมั่นคง

การทำเกษตรผสมผสานก็เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการทำเกษตรกรรม ซึ่งระบบเกษตรผสมผสาน หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน โดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิดเอื้อประโยชน์กันและกัน และเกื้อกูลกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมการอยู่ร่วมกันอาจจะอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช พืชกับสัตว์ หรือสัตว์กับสัตว์ก็ได้ ระบบเกษตรผสมผสานจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบและดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน ที่ดิน ปังจัย การผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์กับการผลิตอีกชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดภายในไร่นาแบบครบวงจร เน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องตลอดจนมีการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีการประสานเกื้อกูลกันระหว่าง

พืชและสัตว์ เศรษฐกิจและผลพลอยได้จากทั้งพืชและสัตว์สามารถเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ได้แก่ การเลี้ยงปลาในนาข้าวที่ได้ผลผลิตทั้งข้าวและปลาโดยไม่ต้องใช้สารเคมี การเลี้ยงไก่หรือสุกรบนบ่อปลาทำให้ได้อาหารปลาจากเล้าไก่หรือสุกร หรือการเลี้ยงผึ้งในสวนผลไม้ได้ทั้งน้ำผึ้งและมีผึ้งช่วยผสมเกสรดอกไม้ เป็นต้น นอกจากนี้การผสมผสานการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์อย่างหลากหลายแล้ว ยังมีการจัดการผลผลิตการเกษตรที่ค้ำึงถึงการตลาดด้วย (ง่ายงาม ประจวบวัน, 2558)

จากการส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย ได้ดำเนินงานมาเป็นระยะเวลาประมาณ 20 ปี โดยรณรงค์และสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้เกษตรกรสนใจมาทางการเกษตรรูปแบบเกษตรผสมผสาน เพื่อลดปัญหานี้สินภาคครัวเรือน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ผลจากการส่งเสริมมีเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จและสามารถเป็นต้นแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานได้ โดยเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จนั้นสามารถดำรงชีพด้วยการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้จากผลผลิตที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีและความเกื้อกูลให้กับชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตกับการพัฒนาอาชีพเกษตรแบบผสมผสานของเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะนำไปเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำเสนอมุมมองแนวความคิดการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างแรงจูงใจ กำลังใจ ให้กับเกษตรกรท่านอื่น ๆ ยุวเกษตรกร เกษตรกรรุ่นใหม่ และผู้ที่สนใจด้านการเกษตร เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาการปลูกพืช การบริหารจัดการน้ำในอนาคต เป็นข้อมูลให้กับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราชในการสนับสนุน เชื่อมโยงเครือข่ายให้เกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จหรือเป็นศูนย์กลางในเรียนรู้ต่าง ๆ ตอบโจทย์ความต้องการในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง รวมทั้งเด็ก ๆ ยุวเกษตรกร เกษตรกรรุ่นใหม่ และผู้ที่สนใจจะมาศึกษาหาความรู้ ฝึกปฏิบัติจริงในแปลงเรียนรู้เสมือนแหล่งถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้านทุกสาขาการเกษตร สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ นวัตกรรม หลักการธุรกิจเกษตร การผลิต การแปรรูป และการตลาด ตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน เป็นข้อมูลให้กับสำนักงานเกษตรจัดโครงการ จัดอบรมที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพเกษตรแบบผสมผสานวิถีชีวิตของเกษตรกรรุ่นใหม่ต้นแบบในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกเกษตรกรทำการเกษตรแบบผสมผสานและได้รับการคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวน 5 ราย 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอทุ่งสง อำเภอบางขัน และอำเภอนบพิตำ และทั้ง 5 รายเป็นเกษตรกรที่ผ่านตัวชี้วัด 6 ข้อ และผ่านทั้ง 15 ตัวบ่งชี้ ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) ความรู้ ประกอบด้วย วิทยาการถ่ายทอดให้คำปรึกษา เป็นจุดเรียนรู้ 2) ข้อมูล ประกอบด้วย การเข้าถึงแหล่งข้อมูล บันทึกการใช้ข้อมูลวิเคราะห์ นำข้อมูลไปแก้ปัญหา 3) การจัดการผลผลิต ประกอบด้วย บริหารปัจจัยการผลิต แรงงาน ทุน เชื่อมโยงการผลิต ตลาด การจัดการของเสีย (Waste management) 4) มาตรฐาน ประกอบด้วย อบรม GAP GMP เกษตรอินทรีย์ และอื่น ๆ ผลิตสอดคล้องกับ GAP GMP เกษตรอินทรีย์ และอื่น ๆ 5) สิ่งแวดล้อมและสังคม ประกอบด้วย เศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ช่วยเหลือชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง 6) ความภาคภูมิใจ ประกอบด้วย มุ่งมั่น ไม่คิดเลิกทำการเกษตร รักและหวงแหนพื้นที่และอาชีพ มีความสุขและความพึงพอใจในอาชีพการเกษตร

เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) ศึกษาจากเอกสาร (Document study) ที่มีความสัมพันธ์กับการเกษตรแบบผสมผสานในจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกษตรกรทำการเกษตรแบบผสมผสานและได้รับการคัดเลือกให้เป็น Young Smart Farmer ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี พ.ศ. 2563 จะถูกสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นวิธีการหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เพราะเห็นว่าเป็นวิธีการที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการศึกษา มีประเด็นการศึกษารูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน หลักคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิต การพัฒนาอาชีพ อุปสรรคและความสำเร็จในการทำเกษตร และแนวทางการแนะแนวอาชีพแก่บุตรหลาน
- 3) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยเข้าสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมกับเกษตรกรทำการเกษตรแบบผสมผสานและได้รับการคัดเลือกให้เป็น Young Smart Farmer ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในกิจกรรมด้านการผลิตในพื้นที่การเกษตรและกิจกรรมของเครือข่ายที่เกิดขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่สำรวจการทำเกษตรผสมผสานวิถีชีวิตของสมาชิกเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ต้นแบบจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้พัฒนาและสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และคำถามในการวิจัยรวมทั้งกรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นพื้นฐานกำหนดประเด็นต่าง ๆ ของคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะตอบคำถามของการวิจัยในครั้งนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลและเดินทางไปที่บ้านสวนของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พูดคุยเรื่องทั่วไปและเดินชมสวนของผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นการทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยต่อกัน นอกจากนั้นยังใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลกับสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่น ๆ ที่พบเห็น และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวม ข้อมูลทั้งหมดได้นำมาตรวจสอบ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากข้อคิดเห็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากแนวคิดทฤษฎี ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงข้อมูลจัดลำดับเนื้อหาตามที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษานำมาเขียนบรรยายตามประเด็นและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา วิเคราะห์เนื้อหาความรู้และการถ่ายทอดความรู้เกษตรกรผสมผสาน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ประเด็นที่ 1: รูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน

การเกษตรแบบผสมผสานสามารถทำได้หลายรูปแบบหลายแนวคิด และไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการนำแนวคิดไปประยุกต์และปฏิบัติตามบริบทของบุคคลและสังคม การออกแบบรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล อาจมาจากความล้มเหลวในอดีต จึงนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับปรุงและทำให้เกิดรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานของตนเอง ดังนี้

- 1) คุณโสภิต ได้พัฒนารูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานอย่างครบวงจรโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จากความล้มเหลวในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในอดีต ประกอบกับตนอยากให้มีพื้นที่ความหลากหลาย ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นที่ 21 ไร่ มีการจัดกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ทั้งหมด โดยปลูกส้มโอ 3 สายพันธุ์เป็นหลัก และปลูกพืชแซมไปในพื้นที่เพื่อเสริมรายได้ คือ ฝรั่งกิมจู มะพร้าว น้ำหอม และชุดบ่อน้ำไว้ใช้สอย มีการเลี้ยงปลา ปลูกผักตามฤดูกาล และจัดสรรพื้นที่อาศัยไว้อย่างพอดี มีการใช้สารเคมีในปริมาณที่พอเหมาะใช้อย่างจำกัด แต่ส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยชีวภาพ มีการทำเกษตรผสมผสานที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชีวิตดีขึ้นมีความพึงพอใจที่จะประกอบอาชีพนี้ การทำ

เกษตรแบบนี้สามารถทำให้ตนมีผลผลิตที่หลากหลายในการบริโภค และขายตามช่วงเวลาที่ได้รับผลผลิต ซึ่งแต่ละพืชก็ให้ผลผลิตที่ไม่พร้อมกัน ทำให้ตนมีรายได้เข้ามาตลอด ส่วนใหญ่ในการทำ การเกษตรของคุณโสภิต จะพึ่งพาตนเองทั้งหมด ลงทุนเอง ปลูกเอง ดูแลเอง เก็บเกี่ยวเองและขายเอง แต่ยังคงมีการสนับสนุนจาก ภาครัฐอยู่บ้าง เช่น การติดตั้งระบบน้ำ การให้เชื้อไตรโคเดอร์มา กำจัดเชื้อรา และการให้ทุนช่วยเหลือสำหรับใช้ห่อหุ้มผลไม้ เป็นต้น สอดคล้องกับกิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการ เกษตรกรรมของประเทศไทย: ในมิติด้านการพัฒนาชุมชนและ คุณภาพชีวิต พบว่า การเกษตรที่ยั่งยืนแบบเกษตรผสมผสานจะ ประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีการวางรูปแบบและการดำเนินการโดย ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมกับสภาพ แวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม มีการใช้แรงงาน เงินทุน บัณฑิตการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจน รู้จักนำวัสดุเหลือใช้จากการผลิตชนิดหนึ่งมาหมุนเวียนใช้ประโยชน์

2) คุณกิตติกร ได้รับแนวความคิดการทำเกษตรผสมผสาน มาจากคุณตาทิว ซึ่งคุณตาทำการเกษตรผสมผสานมาตั้งแต่ปี 2543 ต่อมาคุณกิตติกรการแบ่งพื้นที่เป็นส่วนในการทำการเกษตร บนพื้นที่ ทั้งหมดประมาณ 17 ไร่ คือ

(1) ในพื้นที่นา ปลูกข้าวหลากหลายสายพันธุ์ เช่น ข้าวไรซ์เบอร์รี่ สังข์หยด กข.43 หอมปทุม เป็นต้น

(2) การปลูกพืชที่หลากหลาย เช่น สละ กล้วย ลองกอง ทุเรียน ขนุน มังคุด เงาะ ยางพารา ไม้เศรษฐกิจ

(3) การปลูกผัก เช่น ผักบุ้ง ผักไทย ผักกาด ตะไคร้ เป็นต้น

(4) การเลี้ยงสัตว์ เช่น แพะ ม้า หมู ไก่ เป็ด ห่าน เป็นต้น

(5) การประมง เช่น ปลาตูก ปลาช่อน ปลาหมอ ปลานิล เป็นต้น

(6) ทำศูนย์การเรียนรู้ ศึกษา อบรมเกษตรกร ตั้งแต่ระดับผู้นำ เกษตรกร นิสิต-นักศึกษา นักเรียน ที่อยากเรียนรู้ข้อมูล เพื่อนำไปปฏิบัติ

(7) ทำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการขาย เครื่องดื่ม อาหาร ผลผลิตทางการเกษตร และสินค้าการแปรรูป จากคนในชุมชน

การทำการเกษตรของคุณกิตติกรมีการใช้สารเคมีบ้าง อย่างจำกัด แต่ส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยหมักทำเองในแปลงเกษตรของคุณกิตติกร มีการจัดรูปแบบการเกษตรที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงโดย เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และสอดคล้องกันตามธรรมชาติ

3) คุณนริศรา ได้รับแนวความคิดการทำเกษตรผสมผสาน โดยการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษวิถีชีวิตที่อยู่อย่างเอื้ออาทร พออยู่ พอกิน และดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตนจึง

สืบทอดการทำเกษตร ก่อนจะทำเกษตรแบบผสมผสานเป็นการ ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว คือ ยางพารา ต่อมาตนได้ปรับเปลี่ยน มาทำเกษตรแบบผสมผสาน พืชที่คุ้นเคยปลูก ได้แก่ ปลูกยางพารา มังคุด ทุเรียน ลองกอง ส้มโอ เงาะ ลำไย ขนุน ฝรั่ง และอีก มากมาย รวมถึงปลูกพืชสวนครัว มีการจัดการแหล่งน้ำใช้สอย ในแปลงเกษตรโดยการสร้างบ่อน้ำไว้ใช้ยามแล้ง และมีการเลี้ยง ปลาตูก หอยขม หอมโขง ในบ่อปูนซีเมนต์ เพื่อไว้บริโภคภายในบ้าน และขายให้คนในชุมชน มีการนำผลผลิตมาแปรรูปต่าง ๆ คือ การทำ หน่อไม้ดอง เคยปลา จำหน่ายตามบูธต่าง ๆ และจำหน่ายทาง ออนไลน์

4) คุณภูวสิษฐ์ ได้รับแนวความคิดการทำเกษตรแบบผสมผสาน มาจากการเรียนรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ และการแนะนำจาก หน่วยงานเกษตร รวมถึงการลงมือปฏิบัติเอง มีอาชีพเสริมเป็น วิทยากรตามงานอบรมต่าง ๆ ในการทำเกษตรผสมผสาน คุณภูวสิษฐ์ ให้ความสำคัญกับการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เน้น การปลูกพืชที่สามารถให้ผลผลิตได้เกือบทั้งปี ปัจจุบันคุณภูวสิษฐ์ ปลูกพืชที่หลากหลายโดยใช้หลักการการปลูกพืช 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ในการนำมาใช้วางแผนการปลูกพืชอีกทางหนึ่งด้วย กิจกรรม หลักที่คุณภูวสิษฐ์ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้ภายในสวน มีความหลากหลาย คือ

(1) ปลูกพืชได้แก่ สละ มะพร้าว โกโก้ มะนาว มะม่วง ปาล์มน้ำมัน ยางพารา ผักเหียง

(2) เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่พื้นเมือง เป็ด

(3) ประมง ได้แก่ ปลานิล หอยขม หอยโหล๊ะ

(4) พลังงานทดแทน คือ พลังงานแสงอาทิตย์ระบบ โซลาร์เซลล์

(5) ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้สะเดา

รูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานของคุณภูวสิษฐ์ เน้นการปลูกพืชผสมผสาน ปลูกพืชไม่ยืนต้นไว้ใช้สอย ปลูกพืชผัก ผลไม้ ไว้บริโภคและจำหน่าย มีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามจำเป็น มีการ ใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม สลับกับการใช้แบบอินทรีย์ มีการเลี้ยงไก่ พื้นเมืองแบบปล่อย การทำกิจกรรมทางการเกษตรเน้นไปทาง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักความพอเพียงและความรู้ในการ ดำเนินชีวิต มุ่งเน้นการแบ่งปันความรู้ การทำความดี ไม่อวดไหวต่อ กระแสนิยม ทำให้เกิดภูมิปัญญาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

5) คุณวุฒิชัย ได้รับแนวความคิดการทำเกษตรแบบ ผสมผสานจากพ่อแม่ที่เป็นเกษตรกรอยู่เดิมแล้ว ทำให้ตนเองคลุกคลี มากับการทำเกษตร ปัจจุบันคุณวุฒิชัยทำการเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พื้นที่ทำการเกษตรมีประมาณ 10 ไร่ โดยการทำสวนลองกอง ยางพารา ปลูกมะพร้าว แก้วมังกร

เสาวรส และกล้วย รวมถึงยังเลี้ยงโคเนื้อ ผึ้งโพรง และปลา และยังมีการแปรรูปสินค้า เช่น กล้วยตาก สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดปี รูปแบบการทำเกษตรแบบผสมผสานของคุณวุฒิชัย เน้นการปลูกแบบผสมผสาน เช่น มะพร้าว กล้วย ลองกอง ยางพารา และการเลี้ยงสัตว์ รวมถึงพืชผักสวนครัว เป็นต้น โดยพยายามจัดการแปลงเกษตรของตนเองให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้มีการจัดแหล่งน้ำไว้ใช้สอยในฤดูแล้ง

จากรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานสามารถทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับก็นำแนวคิดไปประยุกต์และปฏิบัติตามบริบทของบุคคลและสังคม การออกแบบรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล อาจมาจากความล้มเหลวในอดีต และจากการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับปรุงและทำให้เกิดรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสานของตนเองซึ่งสอดคล้องกับจุฬารักษ์ อยู่ทิม และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบทอดวิถีชีวิตของชาวสวนผลไม้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมเมือง พบว่า การสืบทอดวิถีชีวิตของชาวสวนผลไม้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมเมืองมาจากบรรพบุรุษ ครู ภูมิปัญญา เป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความพร้อมของบุคคล ประสบการณ์สังคม สิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่ 2: หลักคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิต

1) คุณโสภิต มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ในการประกอบอาชีพนี้ไม่ได้รับผลกระทบหรือหวั่นไหวกับกระแสสังคม หรือกระแสวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยมจากภายนอกเลย เมื่อถามถึงวิถีชีวิตประจำวัน คุณโสภิตจะตื่นเข้ามาเพื่อเดินดูสวน ในสวนมีของใหม่ให้ดูทุกวันเพราะมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อย ๆ ต้นไม้ผลัดใบ ผลิใบ ต้นไม้ ออกดอก คุณโสภิต กล่าวว่า “วันหนึ่งที่เรารู้น้ำ เราจะรู้สึกว่าร่างกายไม่ปกติ อ่อนแอ ต้นไม้ก็เช่นกัน” คุณโสภิตได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเน้นในเรื่องของความพออยู่ พอกิน พอเพียง และสามารถผลิตสิ่งที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยลดการพึ่งพาจากภายนอก ประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งที่มียู้อยู่ได้ประโยชน์สูงสุด

2) คุณกิตติกร ได้รับการปลูกฝังความคิดมาจากคุณตาทวิ และความรู้ที่ได้เรียนมาจากมหาวิทยาลัยที่สอนให้นักศึกษามีความคิดเป็นของตนเองในการดำเนินชีวิต โดยมีแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ และคุณกิตติกรมีความรู้สึกดีใจที่สามารถเป็นผู้ให้ได้ ทั้งให้ความรู้ให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน และมีความต้องการให้ไร่เกษมสุขเป็นสถานที่เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงมีการวางแผนการทำศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชนเพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้ในอนาคตสำหรับนักเรียน นักศึกษาที่สนใจในการทำเกษตร

3) คุณอรศรา มีวิถีชีวิตที่มีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ชอบการดำเนินชีวิตแบบสบาย ๆ ชอบเก็บของเก่า ของโบราณที่เคยใช้ในสมัยก่อนยุคเทคโนโลยีที่เข้ามาแทรกแซง ในปัจจุบันคุณอรศรา และครอบครัวมีแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตามประเพณี เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ช่วยเหลือเพื่อนบ้าน และคนในชุมชนอยู่เสมอ

4) คุณวุฒิชัย มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย อยู่แบบพอเพียง อยู่กับสังคมที่มีการเชื่อมโยงกัน พึ่งพากันในเรื่องของแนวความคิด อยู่อย่างแบ่งปัน และเอื้อเฟื้อต่อกัน คุณวุฒิชัยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยเน้นในเรื่องของความพออยู่ พอกิน พอเพียง และสามารถผลิตสิ่งที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยลดการพึ่งพาจากภายนอกประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมุ่งเน้นการแบ่งปันความรู้ การทำความดี ไม่อ่อนไหวต่อกระแสสังคม ทำให้เกิดภูมิคุ้มกันจากสิ่งแวดล้อมภายนอกตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

5) คุณวุฒิชัย ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินตามทางสายกลาง ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมั่นคง คุณวุฒิชัย มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หรูหรา อาศัยอยู่กับครอบครัวในบ้านไม้หลังเล็ก ๆ ซึ่งสมพร เทพสิทธิ์ (2549) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ ที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

ประเด็นที่ 3: การพัฒนาอาชีพ

1) คุณโสภิต อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ยั่งยืนและมั่นคงที่สุด สามารถทำได้โดยพื้นฐานที่มีอยู่แล้ว สิ่งที่มีการนำมาปรับใช้เป็นเพียงการพัฒนาแนวความคิดให้เข้ากับยุคสมัย การนำเกษตรมาปรับใช้กับเทคโนโลยีโดยไม่ทิ้งความเป็นเกษตรแบบเก่า เกษตรกรต้องมีความคิดที่จะพัฒนา แต่ไม่พึ่งสิ่งภายนอกจนมากเกินไป และได้มีการพัฒนารูปแบบการทำเกษตรขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยการเรียนรู้จากการสังเกตธรรมชาติ การลองผิดลองถูก และเริ่มต้นจากการเข้าร่วมเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ของจังหวัดนครราชสีมา รุ่นที่ 5 ทำให้มีการศึกษาหาความรู้จากการเข้าอบรม สัมมนา และการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นที่เข้าร่วมประชุม และใช้ประสบการณ์ชีวิต คือ การเรียนรู้ที่ดีที่สุด

2) คุณกิตติกร เรียนรู้จากคุณตาและนำวิชาชีพที่ตนเรียนมาพัฒนาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย อาจจะมีผิดพลาดบ้าง แต่ก็เป็นที่ประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ และพยายามที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น คุณกิตติกรนำความรู้จากการที่เรียนวิศวกรรมโยธาที่ถูกปลูกฝังให้มีความคิดเป็นของตนเอง คิดให้กว้าง คิดให้รอบคอบ และคิดให้แปลกใหม่ ทำให้คุณกิตติกรกล้าคิดที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงอะไรจากเดิมเป็นสิ่งใหม่ ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ทำให้

ไร่เกษมสุขเป็นทั้งสวน แหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ คุณกิตติกร มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องโดยเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทั้งในด้านวิชาการและปฏิบัติ โดยการไปเข้าร่วมอบรมความรู้จากต่างจังหวัด และต่างประเทศ รวมทั้งมีการอบรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นอยู่เสมอ และนำมาพัฒนาอาชีพของตนเองอยู่เสมอ

3) คุณอริศรา มีการพัฒนาอาชีพโดยการหาความรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ และศึกษาเรียนรู้วิชาการจากการอบรมต่าง ๆ โดยเสาะหาวิธีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ดีขึ้น มีปัจจัยการผลิตที่สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และการนำความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอาชีพของตนเองเป็นตัวอย่างการปฏิบัติที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี

4) คุณภูวสิษฐ์ มีการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องโดยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพของตนเองรวมทั้งชุมชนของตนเองอยู่เสมอ โดยการกระทำทุกอย่างจะคำนึงถึงส่วนรวมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม มีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติ เช่น ทรัพยากรไม้ ที่นำมาประดิษฐ์ทำเป็นที่เลี้ยงผึ้งโพรง ทำคอกไก่ การยกแปลงปลูกผัก ทรัพยากรน้ำที่คุณภูวสิษฐ์กำลังดำเนินการทำระบบน้ำอัจฉริยะ โดยการมีการปล่อยน้ำไหลให้ความชุ่มชื้นได้ทั่วถึง ประหยัดแรงงานและจำนวนครั้งในการรดน้ำของแต่ละวัน การนำพลังงานแสงอาทิตย์เข้ามาใช้โดยโซลาร์เซลล์ ปัจจุบันได้พยายามพัฒนาทักษะและอาชีพจากประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของตน

5) คุณวุฒิชัย มีการเรียนรู้การพัฒนาอาชีพโดยพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิม เช่น ทรัพยากรน้ำ ทำการกักเก็บน้ำไว้ใช้ การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ที่ได้เรียนรู้จากการเข้าอบรม สัมมนาหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ ๆ อ่านหนังสือ ศึกษาจากคลิปใน You tube ต่าง ๆ จากประสบการณ์ผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ และนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 5 ราย มีการพัฒนาอาชีพโดยการศึกษาหาความรู้จากการเข้าอบรม สัมมนา และการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น หรือจากความรู้และประสบการณ์เดิมมาพัฒนาต่อยอด และประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ พัทธกิจ กาวิวัน และคณะ (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับชุมชนเกษตรกรรมในเขตพื้นที่สูง พบว่า กิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

ประกอบด้วย การทำเกษตรแบบผสมผสานและการทำไร่หมุนเวียน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนวิธีการส่งเสริมการศึกษาควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้ศึกษาเสริมความรู้ทักษะ และประสบการณ์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจากการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียน การปฏิบัติ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ การฝึกอบรม การศึกษาจากสื่อต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ประเด็นที่ 4: อุปสรรคและความสำเร็จในการทำเกษตร

1) คุณโสภิต คิดว่าสิ่งที่ปัญหาและอุปสรรคจนทำให้รู้สึกท้อแท้ คือ ทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยวครั้งแรก ผลผลิตไม่เป็นอย่างที่หวัง เกษตรกรในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ปาล์มน้ำมัน ส้มโอ มะพร้าว เป็นต้น หรือพืชเกษตรอื่น ๆ ในเชิงเดี่ยวทั้งสิ้น จึงมองเห็นว่าเป็นปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อขาย และซื้อพืชอื่นมาเพื่อบริโภค แต่ตนเองมีจิตใจที่หนักแน่น มั่นคง ในการยืนหยัดที่จะอยู่ในหลักความคิดของตนเอง แต่ตนเองคิดว่าไม่ว่าจะท้อแท้ ลำบากแค่ไหน ล้มเหลวอีกสักเท่าไร ตนเองก็มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำเกษตรแบบผสมผสาน คุณโสภิตยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำเกษตรผสมผสาน โดยลองผิดลองถูก ได้ทำการเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเอง การอบรมจากกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จากประสบการณ์ของเพื่อน ๆ ในกลุ่มที่มาถ่ายทอดแลกเปลี่ยนกัน และนำมาประยุกต์ใช้กับการเกษตรของตนเอง ทำให้มีปริมาณผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น

2) ความสำเร็จของคุณกิตติกรในวันนี้ เกิดจากพื้นฐานครอบครัวที่ทำเกษตรแบบผสมผสานมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้คุณกิตติกรมีความคิดที่อยากสานต่อให้สำเร็จ และเป็นตัวอย่างให้กับเกษตรกรในปัจจุบัน ตนไม่เคยท้อต่ออุปสรรคเลย เพราะคิดเสมอว่าสิ่งที่รัชกาลที่ 9 สอนไว้เป็นสิ่งที่ดีต่อชีวิต แต่มีบางครั้งก็รู้สึกท้อกับการอธิบายให้เกษตรกรผู้อื่นฟังเพื่อให้ปรับเปลี่ยนความคิดจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นเกษตรผสมผสานเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปัจจุบันคุณกิตติกรประสบความสำเร็จในชีวิต ตนมีความพึงพอใจกับการทำเกษตรแบบผสมผสาน และเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถสร้างรายได้เข้ามาเป็นอย่างมาก คุณกิตติกรถือหลักธรรมที่มีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน คือ “อิทธิบาท 4” อันประกอบด้วย แนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ

- (1) ฉันทะ คือ การมีใจรัก ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ
- (2) วิริยะ คือ ความเพียร ความมุ่งมั่นทุ่มเท
- (3) จิตตะ คือ ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ
- (4) วิมังสา คือ การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา

3) คุณอริศรา มีอุปสรรคน้อยมากในการทำการเกษตร เนื่องจากตนได้รับการทำเกษตรแบบผสมผสานมาจากครอบครัวที่มีอยู่แล้ว ตนเพียงนำความรู้ใหม่ ๆ เข้าไปประยุกต์ใช้ ทำให้ทำการเกษตรได้สะดวกสบายขึ้นโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ ตนชอบศึกษาค้นคว้าความรู้ มองหาตัวอย่างจากผู้ที่ประสบความสำเร็จ ทำทุกอย่างเพื่อการเรียนรู้ และสามารถนำมาพัฒนาอาชีพของตนเองได้ ปัจจุบันคุณอริศราให้ความสนใจกับฐานทางเศรษฐกิจของตนเองมาก มีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

4) คุณภูวสิษฐ์ มีอุปสรรค คือ ความยากจน ความไม่มั่นคง ไม่สามารถขายผลผลิตในราคาสูงได้ เนื่องจากทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมัน เมื่อราคาตกต่ำส่งผลให้รายได้น้อย ตนจึงหันกลับมาคิดในเรื่องความพออยู่ พอกิน พอใช้ ตามเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จในอาชีพและการดำเนินชีวิต คือ ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ ความอดทน รวมถึงตัวอย่างที่ดีอย่างลุงนิลที่ตนยึดถือหลักการทำการเกษตรมาตลอด คุณภูวสิษฐ์มีความพึงพอใจกับฐานทางเศรษฐกิจของตนเอง เพราะมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับนิรันดร์ ยิ่งยวด และคณะ (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการปรับใช้ความรู้การทำเกษตรผสมผสานของชุมชน และเกษตรกร: กรณีศึกษาบ้านหนองกระโดนมน อำเภอนาทม จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การปรับใช้ความรู้ในชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากปัญหาซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีประชาคม การศึกษาดูงานชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน แล้วนำกลับมาพิสูจน์ ลองผิดลองถูก เชื่อมโยงกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน และในขณะเดียวกันกลุ่มแกนนำชุมชนทำให้เห็นเป็นแบบอย่างเพื่อให้การขยายผลความสำเร็จสู่ชุมชนได้อย่างแพร่หลาย

5) คุณวุฒิชัย ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ เรื่องแรงงาน เงินทุน และราคาผลผลิต ซึ่งเป็นไปตามกลไกของตลาด ต้องพยายามลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต ซึ่งในปัจจุบันคุณวุฒิชัยได้พยายามแก้ปัญหาไปเรื่อย ๆ จึงไม่ได้รับผลอย่างหนัก ปัจจัยที่ทำให้ตนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ การบริหารจัดการงานภายในสวนที่ทำให้บรรลุผลไปตามที่ตั้งเป้าหมายเป็นปัจจัยที่สำคัญ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน การวางแผนการทำงานที่ละเอียด ปัจจุบันคุณวุฒิชัยรู้สึกพอใจกับฐานทางเศรษฐกิจของตนเองมาก เพราะมีชีวิตที่พอเพียง ความเป็นอิสระในชีวิตประจำวันและทำให้ตนเองรู้สึกสบายใจ และมีความสุข

ประเด็นที่ 5: แนวทางการแนะแนวอาชีพแก่บุตรหลาน

1) คุณโสภิต ไม่มีบุตรหรือหลานเพื่อสานต่อในการทำอาชีพเกษตรแบบผสมผสาน แต่มีแนวคิดอยากให้เด็กยุคใหม่หันมาสนใจการทำเกษตร มีการสนับสนุนให้คุณครู อาจารย์ หรือบุคลากร

ต่าง ๆ รวมถึงเกษตรกรที่สนใจอยากศึกษาเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีความยินดีให้คำปรึกษาตั้งแต่การปลูก การดูแล และการบำรุงรักษา การจัดการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเป็นการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนหันมาสนใจทำการเกษตรบ้าง โดยมีกิจกรรมให้เด็ก ๆ หรือผู้ที่สนใจมาเรียนรู้ได้ทำการตอนกิ่ง การทำปุ๋ยหมัก ซึ่งสอดคล้องกับสุริยะ หาญพิชัย และพีรพล ไทยทอง (2561) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชาวนาไทยรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย พบว่า การพัฒนาและส่งเสริมชาวนารุ่นใหม่ต้องเริ่มจากการสร้างภาพ “ชาวนาผู้มีเกียรติ” เพื่อไปสร้างแรงบันดาลใจให้แก่คนรุ่นใหม่ในการประกอบอาชีพเกษตรกร และเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในเวทีโลก โดยมีแนวทางการพัฒนาชาวนารุ่นใหม่แบบ S-M-A-R-T พบว่า

- 1) ความเอาใจใส่ของเกษตรกรเมื่อเกษตรกรมีความรักและเชื่อมั่นในอาชีพทำนา จะทำให้เขาไม่ล้มเลิกหรือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพใหม่
- 2) การบริหารจัดการ เป็นความรู้และทักษะที่จะทำให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในอาชีพ
- 3) การค้นคว้าและพัฒนา เป็นการเอาความรู้ทางหลักวิชาการมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำนา
- 4) ทักษะการเกษตร ความรู้ในการทำเกษตรที่ชำนาญ รวมทั้งการเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ และ
- 5) เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นการนำเทคโนโลยี และภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

2) คุณกิตติกร ยังไม่มีครอบครัว ไม่มีบุตรหลาน แต่ตนมีความต้องการให้เด็กนักเรียน นักศึกษาได้ศึกษาวิถีชีวิตเกษตรกรแบบผสมผสาน จึงเปิดเป็นศูนย์เรียนรู้ภายในไร่เล็ก ๆ สำหรับผู้ที่สนใจอยากศึกษาสามารถเข้ามาติดต่อ และพร้อมยินดีให้ความรู้ ความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการทำเกษตร เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานให้เด็กรุ่นใหม่มีความคิดที่อยากทำการเกษตร หรือโตขึ้นไปต่อยอดการทำเกษตรของครอบครัว เพราะการทำเกษตรแบบผสมผสานเป็นภูมิคุ้มกันในการทำเกษตร มีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชนหลายประการ เช่น มีความสุขในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตโดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ ความเป็นอยู่ที่พอเพียง มีความสบายใจกับการทำเกษตร โดยไร้เกษมสุขของคุณกิตติกร เปิดให้เรียนรู้ทั้งหมด 4 ฐานการเรียนรู้ คือ

- (1) ฐานการทำเกษตรแบบผสมผสาน ที่ปลูกพืชหลากหลาย เช่น ลองกอง สละ ทุเรียน เป็นต้น
- (2) ฐานปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เช่น แพะ ม้า หมู ไก่ เป็ด เป็นต้น
- (3) ฐานประมง การเลี้ยงปลาในนาข้าว
- (4) ฐานการเรียนรู้การทำเกษตร เป็นฐานให้ความรู้ประสบการณ์จากความสำเร็จของตน

3) คุณอริศรา พบว่า การทำเกษตรแบบผสมผสานในปัจจุบันไม่ค่อยมีคนสนใจ แม้แต่บุตรของตนเอง ก็มีการทดลองที่เรียนเกษตร แต่สุดท้ายทนความเหนื่อย ความลำบากไม่ได้ เพราะปัจจุบันเด็กชอบความสบายทำงานแบบง่าย ๆ ในออฟฟิศ หรือที่อื่น อากาศไม่ร้อน ไม่มีแดด ไม่มีความอดทนต่อความลำบาก คุณอริศรา จึงคิดว่าการปลูกฝังให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการทำการเกษตร เช่น การจัดโครงการให้นักเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ เข้ามาเป็นยุวเกษตรกร ตั้งแต่ยังเด็ก การปลูกฝังในการปลูกพืชผัก การปลูกต้นไม้ เพื่อให้เด็กรู้คุณค่าของการทำการเกษตร ประโยชน์ของการทำการเกษตร และการกลับไปพัฒนาการเกษตรที่บ้านของตนเอง เนื่องจากในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่ ผู้ปกครองเด็กก็เป็นเกษตรกร จึงมีการเปิดศูนย์การเรียนรู้ในสวนของตน ที่มีชื่อว่า สวนศรีทอง ให้นักเรียน นักศึกษา เกษตรกรผู้สนใจ สามารถเข้าไปศึกษาการทำเกษตร การปลูกฝังการปลูกพืชผัก ปลูกต้นไม้ เพื่อให้เด็กรู้คุณค่าของการทำการเกษตร ประโยชน์ของการทำการเกษตรและการกลับไปพัฒนาการเกษตรที่บ้านของตนเอง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในสวนของตน เพื่อเป็นตัวอย่างในการทำการเกษตรของบุคคลอื่นที่สนใจอยากทำแบบผสมผสาน

4) คุณภูวสิทธิ์ มีแนวทางการแนะแนวอาชีพแก่บุตรหลาน พบว่า เด็กในปัจจุบันพร้อมรับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการทำการเกษตร ให้มีการปลูกฝังการผลิตเกษตรตั้งแต่ยังเด็ก เพราะเด็กกำลังสนุกในการปฏิบัติ การลงพื้นที่ การปลูกเอง ขายเอง ซึ่งปัจจุบันมีกิจกรรมในการทำให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วม คือ ยุวเกษตรกร ที่ชักจูงเด็กภายในโรงเรียนมาเป็นสมาชิกยุวเกษตรกร เพื่อทำการเกษตรทางการเกษตร การอบรมดูแลเด็ก ๆ ให้ความรู้ในการทำเกษตรแบบผสมผสาน โดยมีการอบรมในเรื่องการทำเศรษฐกิจพอเพียงและอาชีพเกษตรกรรมให้กับเยาวชน การจัดอบรมรวมกลุ่มให้ทำปุ๋ยเคมี การปลูกพืช การเพาะพันธุ์พืชต่าง ๆ แล้วเอาไปขายตลาดชุมชน ราคาที่ไม่แพง เนื่องจากขายในชุมชนเอง ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดที่จะแนะแนวอาชีพให้แก่บุตรหลานหรือเยาวชนในท้องถิ่น และสถานที่อื่น ๆ ที่ตนเป็นวิทยากร

5) คุณวุฒิชัย อยากทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชน ทำงานเพื่อเยาวชน เพราะเยาวชนเป็นพลังการขับเคลื่อนของประเทศชาติ คุณวุฒิชัยมองเห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่อยากพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต จึงมีความตั้งใจ และความฝันอยากพัฒนาเยาวชนในชุมชนของตน โดยการปลูกฝังให้ความรู้การทำการเกษตร เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังมีความเป็นอยู่ที่ดี

สรุปผลการวิจัย

เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ต้นแบบที่ดำเนินการเกษตรกรรมแบบผสมผสานในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีรูปแบบการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงในระดับมากน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล หรือได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ต้นแบบมีหลักคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิตเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาอาชีพโดยนำองค์ความรู้เดิมและการศึกษาหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการอบรม สัมมนา การประชุม อ่านหนังสือ จากสื่อออนไลน์มาวางแผน พัฒนาต่อยอดในการประกอบอาชีพต่อไป อุปสรรคที่เกษตรกรพบเจอ คือ เรื่องแรงงาน เงินทุน และราคาผลผลิตที่ตกต่ำ จากการทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว จึงมีการปรับเปลี่ยนการเกษตรแบบผสมผสาน จนทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำการเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดทั้งปี และแนวทางการแนะแนวอาชีพแก่บุตรหลาน เน้นการปลูกฝังให้เด็กนักเรียนหันมาสนใจการทำ การเกษตร การปลูกต้นไม้ รวมทั้งมีการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ ได้ทดลองทำ และเห็นความสำคัญของการทำการเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่มีหลายสถานะ กล่าวคือ เป็นทั้งแนวคิด การพัฒนาสังคมสามารถประยุกต์ใช้ในระดับนโยบายการพัฒนาประเทศและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยหลักศีลธรรม ด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และด้วยเงื่อนไขความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และด้วยคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตอย่างแบ่งปันและไม่เบียดเบียนผู้อื่น สามารถประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตประจำวันของคนทุกระดับและการประกอบอาชีพในทุกสาขาอาชีพได้รวมถึงเด็กและเยาวชน หากบุคคลในสังคมเรียนรู้ที่จะยึดแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของตนเองอย่างสอดคล้องจะช่วยให้เกิดผลหลายประการ การลดความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพ กล่าวคือ ไม่ว่าบุคคลจะกระทำสิ่งใด หรือประกอบอาชีพใดก็ตาม จะไม่ประสบกับความล้มเหลวโดยสิ้นเชิงเนื่องจากมีความพอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่จะเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง และสำนักงานเกษตรจังหวัด นครศรีธรรมราช และสมาชิก Young Smart Farmer ต้นแบบ ที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ ทองมีทิพย์. (2564). การพัฒนาการเกษตรกรรมของประเทศไทย: ในมิติด้านการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. วารสารพัฒนาศาสตร์. 4(1): 132-162.

- งายงาม ประจวบวัน. (2558). การพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
ชุมชนบ้านหลักเมตร ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครปฐม. **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่**.
7(4): 92-123.
- จุฑาภรณ์ อยู่ทิม, จันทรชลิ มาพุทธ และพักรวิภา โพธิ์ศรี.
(2564). การสืบทอดวิถีชีวิตของชาวสวนผลไม้เพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมเมือง. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**.
15(1): 119-121.
- นิรันดร์ ยิ่งยวด, ประสงค์ ดันพิชัย, สันติ ศรีสวนแดง และวีรฉัตร
สุปัญญา. (2559). กระบวนการปรับใช้ความรู้การทำ
เกษตรผสมผสานของชุมชนและเกษตรกร: กรณีศึกษา
บ้านหนองกระโดนมน อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัด
สุพรรณบุรี. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่**. 8(1): 172-198.
- พิทักษ์ กาวิวัน, อาชญญา รัตนอุบล และยิ่ง กินติบุรณะ. (2561).
การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับชุมชนเกษตรกรรมในเขต
พื้นที่สูง. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 10(2): 240-252.
- สมพร เทพสิทธิธา. (2549). **การเดินตามรอยพระยุคลบาท
เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและ
ทุจริต**. กรุงเทพมหานคร: สภาอุทกศึกษามหาวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สายสกุล ฟองมูล. (2563). การพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรสู่การ
เป็นผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่. **วารสารวิจัยและส่งเสริม
วิชาการการเกษตร**. 38(1): 126-134.
- สุริยะ หาญพิชัย และพีรพล ไทยทอง. (2561). การพัฒนา
ชาวนาไทยรุ่นใหม่เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. **วารสาร
บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**. 5(2): 1-16.